

REMBERTI DODONAEI
AD IULIUM ALEXANDRINUM
DE FABAEPISTOLA.

POSTEA QUAM Annotationes tuæ, mi Alexandrine, in quædam Galeni loca ad me peruenierunt, atque in cap. XIX. lib. primi De alimentorum facultatibus incidissem, non satis potui admirari, quod nostram de Bona Germanis dicta sententiam ac iudicium olim tibi probatum, nunc putaueris (ut planè loquar) futilibus vanisq; quibusdam argumentis refellendum. Placebant tibi tum ex Veteribus adductæ observationes & variorum locorum testimonia, quibus Bonam vulgò dictam Fabam, non esse *κόμρον* ac legitimam Fabam euicimus. Tantoq; magis iudiciū hoc nostrum tibi cōmendabatur, quod olim etiam in eadem sententia fuisset doctiss. vir Euricius Cordus in suo Botanologico, quod tibi primus & ostendi & communicauī. In quo iisdem quidem, sed paucioribus testimoniis vulgò habitam Fabam siue Bonam, non esse legitimam ac genuinam veterum Latinorum Fabam ac Græcorum *κόμρον*, ipse item docet. Cuius nos iudicium amplexantes, hoc ipsum quoque pluribus argumentis, ac ex Veteribus petitis testimoniis confirmare ac adstruere annisi sumus. Quæ talia sunt, ut vel ipsa luce clariùs ostendant, vulgarem Fabam siue Bonam non esse *κόμρον* & Fabam, sed omnino alterius nominis legumen. Cumq; confitearis ipse, mi Alexandrine, argumenta ac testimonia nostra magna & non pauca esse, tamen, à priore tua sententia nunc recedens, hæc confutare conaris; unicum & paruum, ut ipse ais, his opponens, quo uniuersum nostrum iudicium corrui turum speras, ac nescio qua temeritate tibi persuades. An verò unico & exiguo argumento dilui poterunt multa & magna? Falleris Alexandrine, si hoc ex animi sententia censes. Maioris auctoritatis semper habita sunt multa & magna argumenta, quàm pauca & exigua. Quid ergo te mouit, ut unico eoque paruo argumento, putaueris magna & non pauca refellenda? Hilum ais. Hilumne res minima ac nullius pretij? Sane, si non aliud habes, quàm ab Hilo petatum aut diductum, sententia tua in se mox corruet, & in nihilum abibit. Nam Hilum ne *χρὸν* quidem pro tua sententia facere, aut tibi prodesse potest. Sed dilues quoque, dicēsque nostra argumenta, atque ex Veteribus petita testimonia, aliter esse accipienda ac intelligenda, quàm nos fecimus. Sed de his posterius. Nunc prius de Hilo nobis respondendum. Testes adducis Ciceronem, Varronem, ac Festum, magnos quidem celebres classici auctores, sed qui in nullo tibi patrocinentur. Neque enim pro tua sententia ex his quidquam in medium proferre potes. Cicero eloquentiæ princeps Tusculanarum questionum libro primo, satis quidem Hilum rem esse minimam ostendit, sed tamen quid propriè sit, multò minùs aliquid esse Fabæ adherens, non explicat, ex Poëta verba adferens:

— Num illud quod Sifiphus versat

Saxum, sudans nitendo, neque proficit hilum.

Varro Hilum significare prodidit, non quod Fabæ adherens reperitur, sed medullam eius ferulaceæ plantæ quæ *Asphodelus* dicitur, ut refert Isidorus. Et hæc quidem de Hilo apud Ciceronem & Varronem. Ex his autem nihil quod secundum te faciat colligere potes. Superest Sextus Pompeius Festus, ex quo Hilum interpretari minimum esse in Fabæ grano nigricans illud, quod in summo grani est. Addis deinde: quod in nullo (quod scias) cum visatur, quàm Fabæ (nempe vulgaris) grano, nigrum exiguumque id, hoc in quo visatur Fabæ habendum esse granum semēnque, quasi demonstrari. Ac paulo post, Et reperiri, ais, quidem in Phaseoli quoque grano, sed grani in medio, non autem in summitate nigrum quippiam. esseq; id in Phaseolo multo quàm in Fabæ maius, locumq; occupare maiorem, ut propterea Hilum esse non possit, quippe non tam paruum: tum verò neque carpi aut decerpi digitis manuq; ex Phaseolis illud posse, ut ex Fabis potest, ex quibus exemplum est, & digitis decerptum, abiici in contemptum tamquam nihili res (ut fieri solet) possit. Hætenus quidem Alexandrine tua, in quibus Festum adducis, veluti pro tua facientem sententia. Sed nec vel hunc sententiæ tuæ adstipulantem offendes, si modo emendata consulueris exemplaria, quale est à Iosepho Scaligero summa cum diligentia ac animaduersione quàm correctissimum emendatissimumq; an. LXXXII. editum, in quo Hilum esse in summitate (ut tu refers) nigricans Fabæ grano adherens handquaquam legitur; sed omnino aliter. Verba autem hæc sunt Festi: Hilum putant esse quod grano Fabæ adheret. Vides nunc, temerè Hilum te facere quod in summitate Fabæ grano adheret: & Festum secus quàm exemplar habet à te testem adduci. Festus siquidem nullum locum designans, Hilum illud putari ait, quod Fabæ grano adheret. Iam verò, ut & ipse affirmas, Hilum exiguum quiddam est, atque idcirco vestigium illud in Phaseoli medio, quo siliquæ annectitur, negas Hilum esse: Maius siquidem ais, quàm Hilum esse queat; ut ipse nigrum illud

illud in summitate Fabæ (vulgaris nempe) apparens, magnitudine excedens. Adhibe oculos, ad-
 moue perspicilla si caligant, profer in medium Bonam, etiam minorem, & Phaseoli granum siue
 fructum: obserua deinde notam qua Phaseoli fructus siliquæ adheret, & nigricans illud oblon-
 gum, quod in huius Bonæ summitate conspicuū est, haud poteris non improbare sententiam tuam,
 & aliena à veritate te scripsisse non mox confiteri. Manifestissimum siquidem est, etiam minoris
 Bonæ notulam oblongam nigricantem, maiorem esse & plus spatij occupare, quàm Phaseoli, de qua
 scripsimus, nota siue vestigium. Si ergo Phaseoli vestigium, Hilum dici non debet, quod maiuscu-
 lum sit; nec certè vel oblonga nigra macula, vel id quo hæc tegitur, in summitate Bonæ adhærens,
 Hilum esse poterit: nam ipsam in Phaseoli grano apparentem notam quantitate excedunt: non mo-
 dō quidem maioris, sed etiam minoris Bonæ, cuius, & nota nigra, & quo hæc contegitur unguicu-
 lus, minora sunt quàm maioris. Quid restat nunc, Alexandrine, nisi vt ingenuè agnoscas, Hilum,
 quod multis & magnis argumentis opponere studuisti, ne quod quidem ac ne Hilum pro te facere, aut
 sententiæ nostræ aduersari posse. Præter verò istud de Hilo inualidum argumentum, & aliud in
 medium producis, & ipsum nihili, de pulte videlicet, quæ Græcis ἔτρος dicitur, quàm Galenus lib. 1.
 De aliment. facult. ex Fabis in ollis liquidam, in paninis spissam confici scribit. Tu verò ex nullo
 alio legumine meliorem præstari, quàm ex vulgaribus Fabis, hoc est, Bonis, nullamquæ hæc frequen-
 tiorem mensis inferri addis. Ex quo autem legumine huiuscemodi pultes Tridentini aut Ananien-
 ses rustici coquant, ignorare me fateor. Sed in Pannonia superiore, in Bohemia, ac in Belgio scio
 tales frequentissimè ex Eruiilis parari. Et Galenus nō ex solis Fabis, sed ex quouis legumine ἔτρος
 parari, in lib. De Euchymia & Cachoymia scriptum reliquit: ἔτρος, αἶτ, οὐν ὀρουάτω τὸ ἐν τῷ
 ἰπερβύτων ὀπελίων τε καὶ καὶ ἐπὶ τὸν σὺδαζοῖδρον: hoc est, Etnos apello ex fractis ospreis & legumi-
 nibus confectum. Quid nunc habes, Alexandrine, cū ἔτρος non modò in Fabis, sed & ex aliis legu-
 minibus componatur? Atque sic argumentis exiguis (vt ipsus scribis) quibus magna & non pauca
 oppugnanda duxisti, responsum esto. Reliqua siquidem quæ prætere: adfers responsione non sunt
 digna, utpote ad rem nō facientia. Pergamus igitur ad ea quibus nostræ diluere ac conficere te præ-
 sumis. Occurrunt autem primū quæ de rotunditate ac paruitate Fabæ adduxi, quàm talem esse,
 ex quarundam stirpium baccis ac seminibus ad Fabam comparatis ostēdimus, vt sunt Terebinthi,
 Loti, Tilia, Taxi, Xyridisquæ fructus. Hic tu nos plures Terebinthos à Theophrasto lib. De historia
 stirpium describi in medium adfers. Quod vt nemo negauerit, ita quoque fatendum, ex feminis
 appellatis Terebinthis alteram fructu magnitudine Fabæ à Theophrasto describi. Exiguum au-
 tem & rotundum huius esse vel amicissimus tuus Mattheolus testabitur: qui Terebinthum hanc
 pictura exprimit, quare non est quod incognitam suspiceris aut affirmes. Indica est Terebinthus
 quam tu haud notam existimas, sed hæc fructum non Fabæ magnitudine, sed Amigdalæ similem
 profert. Loti verò, Tilia, & Taxi fructus, qui Fabis quoque comparati reperiuntur, nescio vnde
 existimes à Theophrasto maiores visos, quàm sint modò orbi nostro ac præsentī tempore cogniti;
 hos etenim vel magnitudine vel forma iam alios factos à nemine hætenus proditum est; tuum
 istud est commentum aut potius somnium. Xyridis semen Fabæ simile quoque Dioscorides refert,
 forma videlicet, nempe σφαιρόλου, idcirco tamen nec colore nec sapore ipsam referre ait, quod tu
 nihilominus affirmare studes, Dioscoridis verba in alienum detorquens sensum, contra loquendū
 eius consuetudinem, & secus quàm à quoquam vquam hæc verba accepta sunt. Interpretaris
 verò & σφαιρόλου esse id quod teres & cylindratum, & similiter contra Dioscoridis mentem
 loquendique usum. Dioscorides siquidem σφαιρόλου globosam figuram habens appellat, non quod
 teretem aut cylindri formam obtinet; Aristolochiam oblonga & cylindri ferè modo terete radice
 μακρῶν, alteram verò globosa radice σφαιρόλου vocat. ita & κέουμιον siue cepam, cuius bulbus ad
 globosam figuram accedit, σφαιρόλου nominat. Κέουμιον, αἶτ, δειώτερον τὸ μακρὸν τῶν σφαιρόλου.
 Sunt & talia globosa rotunda nonnulla alia, vt Rubiæ semen, siluestris vnus Cymini capitula,
 Rusci bacca, &c. quæ Græcè à Dioscoride σφαιρόλου quoque dicuntur. Latini hæc rotunda appel-
 lant; sed magis propriè globosa dixerint, nam & rotunda habentur, plana ac compressa circularem
 habentia circumferentiam, vt sunt Sampsychi, Cotyledonis, Cyclaminiq. folia, Cretici Seseleos se-
 men, Lupini fructus, Anthemidis capitula, Achilleæ aliorum similium umbellæ, quæ à Dioscoride
 haudquaquam σφαιρόλου, sed κέουμιον perhibentur. In Tithymalo Paralio non est hærendum, neque
 refert huc adduci, quomodo vel in Oribasy vel Plinij exemplaribus legatur: ipse notissimus est, &
 non in Italia tantum, verum & Belgij maritimis nonnullus frequens nascitur. Umbellam fert par-
 uam, quam Dioscorides κέουμιον nominat, & κέουμιον esse tradit, in qua fructus, aliorum Tithy-
 malorum æmulus. Plinij exemplaria quædam magnitudine Fabæ hunc esse habent, alia verò aliter.
 Oniscos autem Galenus esculentis Fabis similes facit, non colore, vt tu interpretaris: sed (si dili-
 genter verba eius expendantur) tunc ubi sese in globuli figuram contraxerint. Si etenim colore
 similes essent, quorsum opus foret in globulum aut spheram cōtrahi, vt similes Fabis redderentur?
 Nam sese in orbiculum siue spherulam contrahendo colorem haud immutant. Sunt autem Onisci
 non

non omnes natura tales, sed precipue tantummodo $\varphi\alpha\iota\delta\iota\ \kappa\alpha\iota\ \tau\lambda\omega\zeta\epsilon\beta\alpha\upsilon\delta\iota\tau\epsilon\alpha$, id est fusci colore existentes. Inter Oniscos siquidem quidam sunt colore sordentes, ac terreum quid præ se ferentes, qui omnino non conglobantur, aut certe nec citò nec facile: alij ad caruleum colorem inclinant, & superficie nonnihil splendent. Hi sunt $\varphi\alpha\iota\delta\iota$ à Galeno nuncupati, qui facile & vel leuissimo contactu sese in globulum conformant, quam formam ubi acceperint, Galenus ait esculentis Fabis persimiles esse, atque idcirco & $\kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma$ à nonnullis appellari. Intelligis modo Galenum, ac sensum verborum eius tenes? Hunc nescio quomodo aliò detorquere conaris, perperam eius verba transferens, ne Fabam veterum parvam ac absolute rotundam tibi consitendum foret. quod tamen tandem agnoscere debebis, utcumque & alium elabendi modum quæras, Oniscos cum se contrahunt orbicularem ac sphericam formam prorsus non reddere, sed oblongam ex parte referre scribens, quæ Fabæ figura est & forma, ut tu addis. Hic iterum te moneo, ut cacutiētibus tuis oculis perspicilla admoneas, quò de figura Oniscorum contractorum rectius iudicare, & in absolute sphaera modum hos sese contrahere (talem enim formam exquisitè referunt) melius videre queas, atque hanc elabendi rationem ac viam tibi in nullo vtilem esse cognoscas. Simili modo & illudre nostrum argumentum ex cap. de Aphace & Vicia studes, in quo hæc verba statim initio leguntur: $\tau\omicron\ \chi\eta\mu\alpha\ \tau\upsilon\varsigma\ \alpha\pi\epsilon\varrho\upsilon\delta\iota\tau\omega\upsilon\ \tau\acute{\alpha}\tau\epsilon\upsilon\ \epsilon\sigma\tau\iota\ \sigma\upsilon\lambda\omicron\iota\ \delta\epsilon\tau\iota\upsilon\ \delta\iota\alpha\pi\epsilon\varrho\tau\omicron\ \tau\omicron\ \kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma$. &c. id est, Forma horum seminum non est globosa, veluti est Fabarum. Quibus verbis $\tau\acute{\alpha}\varsigma\ \kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma\ \epsilon\sigma\tau\iota\ \sigma\upsilon\lambda\omicron\iota\ \delta\epsilon\tau\iota\upsilon$, hoc est, globosos esse manifestè innuitur. Tu verò $\sigma\upsilon\lambda\omicron\iota\ \delta\epsilon\tau\iota\upsilon$ non quod globosum, sed quod teretem figuram habet, iterum esse contendis. Ad quod non aliud respōdeo, quam quæ paulò antè de $\sigma\upsilon\lambda\omicron\iota\ \delta\epsilon\tau\iota\upsilon$ scripta. Acrochordones, Thymos, Epinyctidasq; exigua esse tubercula, quis negauerit? Si fortuito casu aliquod istorum quandoque maius reperiat, ad hoc comparatio non est facienda. Ad ea enim quæ frequentissima ac communissima, comparatio adhiberi solet. temerè idcirco & præter rem adfers te verrucas vidisse dimidiatæ vulgaris Fabæ magnitudine. De pondere verò Fabæ quæ scripsimus per euidētem calumniam diluere laboras. Ais granum eius numquam tres obolos pendere, & verum hoc non reperisse te, atque ex aceruo commune granum Fabæ accepisse, idq; vix decem tritici grana pependisse. Accepisti haud dubiò minoris Bonæ granum. At ego non istius sed maioris Bonæ fructum sæpè dimidiā drachmam pendere scripsi, idq; in cap. de Bona maiore. Quod ne inficias ire posses, hinc quoque & maiores & minores aliquot Bonas ad te misi, ut discrimen utrarumque cognosceres, quod videris noluisse animaduertere, tametsi separatis capitibus à me de his sit scriptum. Harum maiores (plus minus) semidrachmam pondere aquarunt, tametsi non huius generis maxima, sed mediocris magnitudinis tantummodò. Anne manifestè a calumnia, ad minores pertrahere, quod de maioribus scripsi? Ita sanè videtur. Maiores autem negabis fortassis te umquam vidisse, quod certè non potes, cum Vienna & Praga harum & recentium & aridarum etiam sit usus, ubi haud dubiò illas non solum vidisti mensis inferri, sed, ut verisimile est, gustasti & edisti quandoque. Sed dissimulandum hoc erat, ut liberior calumniandi occasio relinqueretur. Quod non modo hoc loco, sed & alibi facere videris: siquidem quòd Bona in auditoriū meatum incidere nequeat, id quoq; de minoribus accipis, in cap. tamen de maioribus Bonis à nobis traditum. Vidisti ne aliquando tam patentem hominis auditorium meatum, ut in eum facile maior Bona incidere potuerit? negas. Quid ergo hic cauillaris? Simile est de gallo gallinaceo, quem ais posse Fabas deglutire: minores Bonas fortassis posses, sed maiores à gallo non meministi integras (ut credo) deuoratas. Hic verò etiam cauillaris, in Ovespio Luciani legi affirmas, quod ex $\epsilon\upsilon\upsilon\alpha\upsilon\iota\omega$ in priore editione citauit: esto, sit lapsus iste transcribentis vel meus, quid ad rem? Luciani locū esse confiteris? atque in eius Dialogis reperiri Mycillū obiicere gallo, quòd Fabas sublegisset. De reliquis abstinco, ut de formicis Fabæ tunicā adferentibus, &c. quia ne minora ac tenuia nimis, ut ais, prosequamur postulas. Ad Aristotelis locum lib. De Historia animalium sexto veniendum. In hoc autem quasdam voces aliter reddendas censes, quam à Theodoro Gaza sint conuersa. Verum prætermisisti istis ad inspectionem pulli te prouoco. Frange ac aperit ouum gallinacū decimo, vndecimo, aut duodecimo ab incubitu die, qualisq; tunc sit pulli formatio, considera & vide. Reperies caput formatum, & utrimq; eminentes oculos, partibus tamen eorum indiscretis, reliqui verò corporis fibras ac rudimenta: ut hinc pateat haud perperam ab Aristotele scriptum, decimo die caput reliquo corpore grandius esse, & oculos Fabis maiores per id tempus eminere, Fabis videlicet quas veteres $\kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma$ dixerunt. Quid nunc Alexandrine, Fabam ne de loco sedeg; sua deiectam restituiisti? & de bonorum facultatumq; suarum possessione deturbatam reduxisti? ex auctoritate auctoritatem reddidisti ne omnem? Ita enim lib. VII. De simp. medic. facult. cap. de Fabâ inaniter gloriaris, triumphum canens ante victoriam. Sed erubescere te nunc video, salua res est. Agnoscis modo te temerè nimis Euricij Cordi ac nostram sententiam impugnasse, tuasq; argumenta omnia concidisse, ac in nihilum euanuisse: Bonamq; nec maiorem, nec etiam minorem, veterum $\kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma$, Latinis Fabam dictam, esse confiteris. cum orbicularem siue sphaeroidem formam neutra obtineat, qualem $\kappa\omega\acute{\alpha}\mu\omega\varsigma$ esse abundè ostensum. Vale. Antuerpiæ, anno 1582.

R E M-